

FME analyse HOOP, LEF EN TROTS

Hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028 van PVV, VVD, NSC en BBB

Stabiel beleid is nodig om de technologische industrie te behouden

FME is blij dat er na zes maanden formen een regeerakkoord ligt en dat een nieuw kabinet straks het land kan besturen. Nederland heeft daadkracht en duidelijkheid nodig om technologische industrie en banen te behouden. De landen om ons heen hebben al de stap naar voren gezet door strategisch innovatie- en industriebeleid te voeren. Daarom is het positief dat het kabinet aandacht besteedt aan het vestigingsklimaat, prioriteit geeft aan innovatie, fabrieken in Nederland wil behouden en pleit voor een meer gelijk speelveld voor Nederlandse bedrijven, bijvoorbeeld op het gebied van energieprijzen. Dat laatste is hard nodig als je ziet dat die in onze buurlanden met tot 66% lager liggen dan in Nederland.

Ook is er in het regeerakkoord op hoofdlijnen aandacht voor het belang van digitale infrastructuur, hulp voor ondernemers bij de energietransitie, netcongestie, het tegengaan van regeldruk en de versterking van InvestNL.

Kritisch op innovatieparagraaf

Theo Henrar, voorzitter FME, is wel kritisch op de innovatieparagraaf: "Het blijft echter een akkoord op hoofdlijnen. Zoals de Engelsen zeggen, zit de duivel dan in de details. En in de zaken die niet genoemd worden. Zo blijken de mooie woorden over innovatie betrekkelijk leeg, als je in de bijlage leest dat het Nationaal Groeifonds wordt afgeschaft. Mooie ambities haal je niet met op-hoop-van-zegen-beleid, daar is strategische innovatiepolitiek voor nodig en dat vraagt ook om geld."

Voorspelbaar en stabiel beleid nodig

Het succes van het nieuwe kabinet valt of staat bij de uitwerking van dit akkoord in concreet beleid. Theo: "Tot die tijd zijn er nog een heel aantal open eindjes, terwijl ondernemers vooral voorspelbaar en stabiel beleid nodig hebben. Zo moet de aanpassing van de kwalificatie-eisen van de kennismigrantenregeling zo worden vormgegeven dat deze voor strategische sectoren zoals de Nederlandse technologische industrie toegankelijk blijft. Want als Nederland verdienen we juist daar een groot deel van onze boterham mee. Bovendien is de sector cruciaal voor onze strategische veiligheid en het aanpakken van oplossingen voor problemen voor uitdagingen van nu, zoals de energietransitie, netcongestie of het arbeidstekort in de zorg."

Over die uitwerking van de hoofdlijnen die nu in het akkoord staan, gaat FME graag met het aanstaande kabinet in gesprek.

In onderstaande analyse wordt per hoofdstuk van het hoofdlijnenakkoord, indien relevant, stilgestaan bij die onderwerpen die specifiek relevant zijn voor de technologische industrie in Nederland. Uiteindelijk zal in de uitwerking van de verschillende plannen, ideeën en ambities moeten blijken hoe het beleid zich in de praktijk vertaalt.

1. Bestaanszekerheid en koopkracht

In het akkoord wordt aangegeven dat er maatregelen nodig zijn die mensen direct merken in de portemonnee, waardoor ze meer loon naar werken krijgen. Dat gaat om meer loon naar werken door een lastenverlichting op arbeid en verlaging van de marginale druk voor burgers, bijvoorbeeld via het introduceren van een extra schijf in de Inkomstenbelasting. Ook wordt stapsgewijs gewerkt aan verbeteringen in de sociale zekerheid, fiscale regelingen en de toeslagen, zodat werken meer loont. Wetgeving wordt voorbereid voor een hervorming van het toeslagen- en belastingstelsel.

Voor FME is het belangrijk dat meer werken ook meer gaat lonen. Het is dan ook positief dat men wil kijken naar het bredere stelsel voor de sociale zekerheid om dit ook mogelijk te maken. Ook een lastenverlichting op arbeid zou een positief effect kunnen hebben op de aantal uren dat mensen werkt. Ook hier is zonder nadere uitwerking moeilijk te zeggen wat voor effect dit heeft op de arbeidsmarkt.

2. Grip op asiel en migratie

Op migratie worden diverse maatregelen voorgesteld, om zowel asielmigratie als arbeidsmigratie te beperken. Daarbij wordt ook gekeken naar een afwegingskader voor de vestiging van nieuwe bedrijven, in relatie tot de benodigde arbeidsmigranten, ruimte en energie. Hier wordt hoogstwaarschijnlijk gedoeld op de sectoren met een beperkte (economische) toegevoegde waarde en waar de lonen ook laag liggen. Dit raakt de technologische industrie in eerste instantie niet direct, maar mogelijk wel indirect doordat wij als toeleverancier van machines wel gevolgen van krimp in deze sectoren gaan voelen. Verder willen de partijen het Rapport Roemer, met aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan, uitvoeren. Dit is in lijn met het aanvalsplan Techniek van de industriecoalitie waar ook FME onderdeel van uitmaakt.

Met betrekking tot arbeidsmigratie willen de partijen een inperking van het vrije verkeer van personen binnen de EU indien en voor zover uitbreiding van de EU aan de orde wordt gesteld. Dit is niet tot lastig te realiseren, want vrij verkeer van personen is een van de kernpijlers van de interne markt. Mocht dit desondanks lukken, dan is dit een groot risico voor de technologische industrie, want een groot gedeelte van de buitenlandse werknemers kan hier werken omdat ze gebruik maken van dit vrije verkeer.

Een grote zorg voor FME vooraf, op basis van berichtgeving in de media, was mogelijke beperking van kennis- en studiemigratie. De partijen zien het belang van kennis- en studiemigratie voor de Nederlandse economie in, maar spreken af dat de omvang in verhouding moet staan tot wat gemeenten, onderwijs, zorg en wonen kunnen dragen. Daarvoor worden diverse maatregelen voorgesteld, zoals het aanscherpen en verhogen van de kwalificatie-eisen van de kennismigrantenregeling en beperking van studiemigratie in het hoger onderwijs in de bachelorfase, met uitzondering van studies waar arbeidsmarkttekorten zijn.

Het is van goed dat formerende partijen het belang van kennismigratie erkennen. De technologische industrie kan niet zonder en we benadrukken dan ook het belang om juist voor deze strategische sectoren deze toegankelijk te houden. Risico zit in de aanpassing van de kwalificatie-eisen van de kennismigrantenregeling moet dan ook zo worden vormgegeven dat we in de technologische industrie door kunnen met onze maatschappelijke bijdragen. Een groot gedeelte van de arbeidsmigratie voor onze sector van buiten de EU wordt mogelijk gemaakt door de kennismigrantenregeling. Als men de salariseis verhoogt, zou dit ertoe leiden dat minder 'vakmensen' onder deze regeling naar Nederland kunnen komen. Er is op dit moment geen goed werkend instrument om vakmensen die buiten de kennismigrantenregeling vallen naar Nederland te halen. Voor wat betreft kennisveiligheid lijkt sprake van een voorzetting van het beleid waar onder Rutte IV mee is begonnen. Daarop is FME goed aangehaakt.

3. Wonen en volkshuisvesting, infrastructuur, openbaar vervoer en luchtvaart; elke regio telt

In het hoofdlijnenakkoord worden grote ambities neergelegd om woningbouw te versnellen. Als het kabinet er in slaagt om die ambities ook te vertalen in beleid en uitvoering, zou dat voor de technologische industrie goed nieuws zijn.

De stikstofcrisis heeft ertoe geleid dat de bouw vertraging heeft opgelopen. Met name op het vlak van duidelijkheid voor wat betreft regelgeving en daarmee verband houdende vergunningen, merken we dat gemeenten en provincies erg terughoudend in de vergunningverlening zijn vanwege eventuele complicaties en consequenties achteraf. Met dit hoofdlijnenakkoord wordt er een coördinerend minister aangesteld en moeten afspraken afdwingbaar worden. Dat betekent een impuls voor de bouw en voor die bedrijven die materialen en technologie voor de bouw produceren. Door stijgende grondstofprijzen en daarbovenop stijgende milieukosten vertragen (woning)bouwprojecten bovendien, doordat kosten niet kunnen worden doorbelast. In het hoofdlijnenakkoord wordt gesteld dat er geen extra nationale duurzaamheidsregels voor bouwen worden opgelegd.

Tot slot wordt in het akkoord gesproken over het belang van verbeteringen in infrastructuur en de inzet op schone en stille vliegtuigen in de luchtvaart. De innovaties die daarvoor nodig zijn kunnen door de technologische industrie ontwikkeld worden, maar vragen wel om investeringen.

4. Een goede toekomst voor land- en tuinbouw en visserij, voor voedselzekerheid, voor natuur

FME heeft de afgelopen jaren actief ingespannen om met innovatieve technologie oplossingen te bieden voor problemen in de landbouw. Dat deze inspanningen waardevol zijn geweest, blijkt uit het hoofdlijnenakkoord. Innovatie krijgt de ruimte die het verdient, procedures worden aangepast en innovatiemiddelen zo ingericht dat nieuwe vindingen snel juridisch houdbaar toegepast kunnen worden en doelen worden gehaald. Bovendien komt er een apart innovatieprogramma voor robotisering gericht op het besparen van arbeidskrachten.

Beide zijn speerpunten van FME. Ook hebben wij de afgelopen jaren gepleit voor een omschakeling van middel- naar doelsturing in de veehouderij en de optimale inzet van de mogelijkheden van innovatie. We zijn dan ook zeer positief dat dit in het hoofdlijnenakkoord terugkomt. Insteek is om dit snel uit te voeren en hierbij pilots te starten om dit in de praktijk toe te passen.

Op het vlak van robotisering zien wij goede kansen voor de Nederlandse technologiebedrijven in de agrifood. Ook hier hebben we als FME al initiatieven genomen zoals in het Programma NXTGEN hightech Handsfree agrifood. In dit programma ontwikkelen tech-bedrijven samen met kennisinstellingen en boeren en telers robotiseringstoepassingen voor akkerbouw, fruitteelt, veeteelt, glastuinbouw en voedselverwerking. Het is zaak dat we dergelijke innovaties blijven aanjagen en bovendien internationaal op de kaart zetten. De voorgenomen opheffing van het Nationaal Groeifonds, dat de basis vormt voor het NXTGEN Hightech programma, is daarom zorgelijk.

5. Energietransitie, leveringszekerheid en klimaatadaptatie

Het is positief dat de coalitie de energietransitie voortzet en het accent daarbij legt op het verminderen van de afhankelijkheid van onbetrouwbare landen. Daarbij kiezen de partijen voor de inzet op meer kernenergiecentrales om elektrificatie te faciliteren. FME vindt dat minimaal 50% van de contractwaarde voor de bouw en onderhoud moet worden gegund aan Nederlandse bedrijven.

Het kabinet wil verder een level playing field herstellen voor de industrie. Het is verstandig dat de coalitie breekt met eerder beleid en de Nederlandse ambitie van milieu en klimaatbeleid koppelt aan het ambitieniveau en tempo van Europa. FME steunt het terugdraaien van de voorgenomen Energiebelasting met 22,4% vanaf de schijf 3. FME zou graag zien dat daarnaast de Compensatie Energie-intensieve

Industrie (CEI) regeling wordt verlengd tot 2030 en dat daarnaast de Volumecorrectie Regeling (VCR) voor grootverbruikers wordt hersteld. Alleen op deze wijze kan het enorme gat van gemiddeld 50% meerkosten voor elektriciteit tussen Nederland en de buurlanden snel worden gedicht.

FME steunt de visie van de coalitie met betrekking tot het belang van kritieke grondstoffen en materialen en roept het kabinet op minimaal 100 miljoen te investeren in grondstoffenbeleid en circulaire economie. Een groene energie intensieve industrie is daarbij noodzakelijk om de materialen kringloop binnen Europa te kunnen sluiten.

6. Toegankelijke publieke voorzieningen; zorg en onderwijs

FME is blij met de uitzonderingspositie voor tekortsectoren bij het terugdringen van het 'verengelsing' van het hoger onderwijs. De partijen willen de aansluiting van het mbo op de arbeidsmarkt meer aandacht geven. Ook komt er eindelijk meer nadruk op praktische vaardigheden in het funderend onderwijs en wordt de curriculumherziening doorgezet.

De partijen draaien de intensivering uit de sectorplannen Hoger Onderwijs terug. Wij verwachten dat dit negatief uitpakt voor de kwaliteit van de opleidingen, in het bijzonder omdat instellingen hun beleid hebben ingericht op het ontvangen van deze investeringen. Ook verlagen de partijen met dit akkoord het budget van het Fonds Onderzoek en Wetenschap met 1,1 miljard. Hierdoor komt Nederland verder weg van het behalen van de Lissabon doelstelling om 3% van het BBP uit te geven aan R&D.

Voor wat betreft zorg zien we dat de mogelijkheden van innovaties voor het oplossen van de maatschappelijke problemen maar beperkt worden genoemd. Innovaties in de zorg worden alleen benoemd in context van het tegengaan van de administratieve lasten, maar daar is nog veel meer mogelijk én nodig om het personeelstekort het hoofd te bieden. Halveren van het eigen risico zou het gebruik van zorg stimuleren en dat brengt risico's met zich mee voor het personeelstekort in de zorg. De aandacht voor een andere organisatie van de zorg met inzet van technologie wordt daarin nauwelijks meegenomen. We lezen de ambities om een aantrekkelijke sector voor zorgpersoneel te zijn, waarbij weinig aandacht lijkt voor de noodzakelijke transitie, behalve het beperken van de regeldruk en administratieve lasten. Met het wegvallen van het Nationaal Groeifonds wordt de innovatiekracht en de ontwikkeling van nieuwe technologieën die bijdragen aan oplossen personeelstekort gemarginaliseerd.

7. Goed bestuur en een sterke rechtsstaat

Hoewel goed bestuur en stabiel beleid voor de hele samenleving van belang zijn, worden in dit hoofdstuk geen onderwerpen behandeld die specifiek voor de technologische industrie van belang zijn.

8. Nationale veiligheid

In het hoofdlijnenakkoord wordt aandacht besteed aan onderwerpen als cyberveiligheid en de toepassing van artificiële intelligentie. De nadruk ligt daarbij op het publiek domein en het strafrecht. Specifieke aandacht voor de kansen en de uitdagingen van deze thema's voor veiligheid in het bedrijfsleven, worden verder niet besproken. Wel is afgesproken dat "elektronica, zoals scanapparatuur, wordt afgebouwd in strategisch belangrijke sectoren en diensten vanuit landen met verhoogde spionagerisico's". Dat biedt mogelijkheden voor Nederlandse en Europese producenten van kwetsbare en kritieke elektronica.

9. Internationale veiligheid

De coalitie zet het versterken van defensie door en is van plan de NAVO-norm (2% BBP) wettelijk vast te leggen, waardoor de stabiliteit van de defensiefinanciering toeneemt. Dat is een goede ontwikkeling. Het akkoord spreekt uit zich in te zetten voor de Nederlandse en Europese defensie-industrie, maar concreetheid ontbreekt. Het is in ieder geval positief dat Nederland zich niet terugtrekt uit de trend naar

meer Europese samenwerking. Ook voor maatschappelijke weerbaarheid willen de partijen samenwerken met het bedrijfsleven. Nederland blijft Oekraïne steunen.

10. Solide overheidsfinanciën, economie en vestigingsklimaat

Zoals al in de inleiding gesteld, wordt in het hoofdlijnenakkoord stilgestaan bij het belang van het bedrijfsleven voor Nederland. Daarom is het positief dat het kabinet aandacht besteedt aan het vestigingsklimaat, prioriteit geeft aan innovatie, fabrieken in Nederland wil behouden en pleit voor een meer gelijk speelveld voor Nederlandse bedrijven. Ook is er aandacht voor het belang van digitale infrastructuur, hulp voor ondernemers bij de energietransitie, netcongestie, het tegengaan van regeldruk en de versterking van InvestNL.

Het zijn allemaal mooie ambities, maar de werkelijkheid lijkt weerbarstiger. Zo lijkt de ambitie om aan de Europese norm om 3% van het BBP te investeren in innovatie, te zijn losgelaten. Het vorige kabinet sprak die ambities nog wel expliciet uit, maar die ambitie wordt onhaalbaar wanneer het Nationaal Groeifonds wordt afgeschaft. Er wordt ook nergens iets gezegd over een alternatief voor het Groeifonds en de middelen die ermee worden vrijgespeeld, worden ingezet als dekking voor bezuinigingen. Ook het belang van smart industry en de verhoging van arbeidsproductiviteit wordt niet genoemd. Voor mooie ambities zijn beleid en investeringen nodig en dat lijkt vooralsnog te ontbreken.

Budgettaire bijlage

Het akkoord spreekt over het terugdraaien van recente lastenverzwaring voor ondernemers, dat is terug te zien in de budgettaire bijdrage in het terugdraaien van het verbod op inkoop eigen aandelen en het terugdraaien van het verlagen van de van de mkb-winstvrijstelling. Het terugdraaien van de versoering van de 30%-regeling komt hier echter niet in terug, in tegenstelling tot eerdere berichten in de media, ook in het kader van project Beethoven.

Zoals hierboven al genoemd, worden onder andere de 4e en 5e ronde van het Nationaal Groeifonds en het fonds Onderzoek en Wetenschap afgeschaft. Dat brengt Nederland in één klap een stuk verder weg van de Europese norm om 3% van het BBP in onderzoek en innovatie te investeren.